

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ У
СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної
конференції
31 травня 2023 року**

**ОДЕСА
2023**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

**Актуальні питання кримінального
провадження у сучасних умовах**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції
31 травня 2023 року**

ОДЕСА
2023

УДК 343.57(477)
К 34

Оргкомітет конференції

Швець Д.В., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

Корнієнко М.В., проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор

Лісніченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент

Мудрецька Г.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Актуальні питання кримінального провадження у сучасних умовах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 31 травня 2023 р. - Одеса: ОДУВС, 2023. - 286 с.

К34

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ - ТРИМАННЯ ПІД
ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ОСТАННІХ
ЗМІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ**

Марченко О.А.,

доцент кафедри кримінального
процесу ФПФОДР ОДУВС, к.ю.н.

Відповідно до ст. 177 КПК України, метою застосування того чи іншого запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи

документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується [1].

Саме тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим ст. 177 КПК України. Але є один виняток, запроваджений Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» від 14 квітня 2022 року [3]. Жоден інший, більш м'який запобіжний захід, крім тримання під вартою, не може застосовуватися під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109- 114-1, 258-2585, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Щодо вищеперерахованих злочинів, то під час дії воєнного стану слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, має право не визначити розмір застави.

Спроба безальтернативного обрання тримання під вартою до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні окремих злочинів проти основ національної безпеки України та громадської безпеки вже була здійснена законодавцем, однак ч. 5 ст. 176 КПК України була визнана неконституційною. А ґрунтовні доводи з посиланням на практику Європейського суду з прав людини щодо суперечності Основному Закону безальтернативного застосування тримання під вартою висвітлили у своїй статті Фоміна Т. Г. та Рогальська В. В. [5].

Аналіз глави 18 розділу II та розділу IX1 КПК України дає змогу визначити суттєві особливості процесуального порядку застосування тримання під вартою в умовах воєнного стану. Перш за все мова йде про обрання цього запобіжного заходу. За загальним правилом тримання під вартою під час досудового розслідування застосовується слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора. Пункт 2 ч. 1 ст. 615 КПК України наділяє правом керівника відповідного органу прокуратури обирати тримання під вартою, але за сукупності певних умов:

- відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею окремих повноважень, у тому числі щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб;

- особа підозрюється у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146- 1, 147, 152-156-1, 185, 186, 187, 189- 191, 201, 255-2552, 258-258-5, 260-263- 1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 КК України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів;

- якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні злочину [1, ст. 615].

З клопотанням до керівника відповідного органу прокуратури може звернутися прокурор або слідчий за погодженням з прокурором. Таке клопотання має відповідати загальним вимогам, передбаченим ст. 184 КПК України. Але враховуючи специфіку, на нашу думку, додатково в клопотанні необхідно навести причини об'єктивної неможливості виконання слідчим суддею повноважень. Такими причинами можуть бути реальна загроза життю, здоров'ю, безпеці, відсутність доступу до будівлі суду та матеріалів кримінального провадження тощо. Керівник відповідного органу прокуратури рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою приймає у формі постанови. Він же наділений правом продовження строку до одного місяця, причому неодноразово в межах строку досудового розслідування.

Більше того, ч. 5 та ч. 6 ст. 615 КПК України передбачає автоматичне продовження тримання під вартою у разі:

- 1) неможливості проведення підготовчого судового засідання;
- 2) закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку в установленому порядку.

В обидвох вищенаведених випадках обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання, але не більше ніж на два місяці.

Про прийняті прокурором рішення про обрання чи продовження тримання під вартою, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення (ч. 3 ст. 615 КПК України).

Наступною особливістю відповідно до новел статті 616, якою доповнено КПК України згідно з Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» від 15 березня 2022 року, є скасування тримання під вартою в умовах воєнного стану. [2]. Отже, у разі введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або

інших держав проти України підозрюваний, обвинувачений, який під час досудового розслідування або судового розгляду тримається під вартою, крім тих, які підозрюються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки 277 України, а також злочинів, передбачених статтями 115, 146-147, 152-156, 186, 187, 189, 255, 255- 1, 257, 258-262, 305-321, 330, 335-337, 401-414, 426-433, 436, 437-442 КК України, має право звернутися до прокурора з клопотанням про скасування цього запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. За результатами розгляду, саме прокурор має право звернутися до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження, з клопотанням про скасування тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. Однак, на практиці з таким клопотаннями дуже часто звертається підозрюваний, обвинувачений. При цьому нормами КПК України не передбачено наслідки порушення порядку та процедури звернення до суду з клопотанням про скасування тримання під вартою в умовах воєнного стану. Проте положеннями ч. 2 ст. 304 КПК України регламентовано наслідки подання до слідчого судді скарги особою, яка не має права її подавати. В такому випадку скарга повертається. У разі ж подання клопотання про скасування тримання під вартою до суду не прокурором, а самим обвинуваченим, суд позбавлений права розглядати таке клопотання і повинен його повернути. Аналогічне рішення прийняв слідчий суддя Ленінського районного суду м. Кіровограда від 26 квітня 2022 року [4]. На нашу думку, необхідно роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому право звернутися з клопотанням про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період до прокурора, який за результатами розгляду вказаного клопотання має право звернутися до слідчого судді, суду. Важливо, щоб клопотання прокурора містило виклад обставин, які свідчать про те, що особа підпадає під проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, та висновок про придатність особи до несення військової служби в умовах воєнного стану.

Також клопотання прокурора має містити виклад обставин, які вказують на те, що відсутні ризики, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України, а також ризик ухилення особи, стосовно якої пропонується скасувати тримання під вартою, від проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. Це враховується при ухваленні рішення. Наступним етапом є невідкладний розгляд слідчим суддею, судом відповідного клопотання. За наслідками розгляду, якщо є достатні підстави, може бути прийнято рішення про скасування запобіжного заходу для подальшого проходження підозрюваним, обвинуваченим військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. У такому випадку підозрюваний, обвинувачений, стосовно якого скасовано тримання під

вартою, має невідкладно, не пізніше 24 годин, з'явитися до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації. А у разі нез'явлення, прокурор подає клопотання про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. [6, с. 277]

Отже на підставі вищевикладеного аналізу останніх змін до кримінального процесуального законодавства України можна визначити суттєві особливості тримання під вартою в умовах воєнного стану, які полягають: у процедурі обрання зазначеного запобіжного заходу; можливості продовження строків тримання під вартою до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури, причому неодноразово в межах строку досудового розслідування; можливості автоматичного продовження строків тримання під вартою; скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період; обранні виключно тримання під вартою, до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109- 114-1, 258-2585, 260, 261, 437-442 КК України.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text).

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав : Закон України від 15. 03. 2022 р. № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2125-20#n8>.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки : Закон України від 14. 04. 2022 р. № 2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2198-20#Text>

4. Ухвала Ленінського районного суду м. Кіровограда від 26. 04. 2022 р. Справа № 405/1669/22. Провадження № 1-кк/405/784/22. URL: <https://reyestr.court. gov.ua/Review/104103716>

5. Фоміна Т., Рогальська В. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html>.

6. Черниченко І.В. Особливості тримання під вартою в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/50.pdf>.

Коваль І. І. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ.....	121
Кожевніков О. А. КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ОКРЕМИЙ АСПЕКТ).....	125
Кравчук О.О. ЗАЯВЛЕННЯ І ВИРІШЕННЯ ПРОТЕСТІВ ПРИ ДОПИТІ В СУДІ.....	130
Красюк І.П. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛИХ ЗА ОБСЯГОМ РУКОПИСНИХ ТЕКСТІВ.....	134
Куліуш В.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНОГО (ІНІЦІАТИВНОГО) ПОШУКУ ОЗНАК ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ, ВЧИНЕНОЇ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ	137
Лісніченко Д.В. ДОБРОВІЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА. СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	139
Лященко Д. О., ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	142
Мамедов А. Е. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	145
Марченко О.А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ - ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗМІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	149
Мельник В. В. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	153
Мельниченко А. П. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ПІДОЗРЮВАНОГО НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	155
Мудрецька Г. В. ЗНЯТТЯ ПОКАЗАНЬ ТЕХНІЧНИХ ПРИЛАДІВ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МАЮТЬ ФУНКЦІЇ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ ЧИ ЗАСОБІВ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ	158
Одерій О.В. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ рф (проблеми використання спеціальних знань на прикладі Донецької області).....	163
Пастух А.В. ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	166